

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 19.02.2018, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:02 Arupärimine maade täiendava väljaostmise kohta idapiiril (nr 411)

2. 15:48 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast! Ilusat ja pidulikku töönädalat teile kõigile! Alustame Riigikogu täiskogu VII istungjärgu 6. töönädala esmaspäevast istungit. Arupärimiste ja eelnõude üleandmine. Vabariigi Valitsuse nimel Heili Tõnisson, palun!

15:00 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust siseminister Andres Anvelt. Ilusat sünnipäevanädalat meile kõigile!

15:01 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu, tegeleme temaga edasi kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

78 Riigikogu liiget on täna täiskogul.

Päevakorra kinnitamine.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu VII istungjärgu 6. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 78 Riigikogu liiget, vastu ei olnud mitte keegi, üks oli erapooletu. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:02 Arupärimine maade täiendava väljaostmise kohta idapiiril (nr 411)

15:02 Esimees Eiki Nestor

Päevakorra järgi on täna kavas arupärimine, mille on esitanud Andres Herkel, Artur Talvik, Külliki Kübarsepp, Krista Aru, Jüri Adams, Andres Ammas, Monika Haukanõmm ja Ain Lutsepp. Arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

15:03 Andres Herkel

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed ja minister! Ka arupärijad tervitavad kõiki suure ja olulise sünnipäeva nädala puhul, aga meil on selle nädala jooksul kindlasti lahendada ka päris palju tõiseid küsimusi. Üks neist seondub riigipiiriga.

Veel enne seda, kui avalikkuse ette jõudis teave selle kohta, et need summad, mida me siiani arvasime riigipiiri väljaehitamiseks kuluvat, osutuvad tegelikkuses väga palju suuremaks, ning enne seda, kui

Vabariigi Valitsus omalt poolt kinnitas, et väljaehitamise tähtaeg nihkub kõvasti edasi, tuli üks infokild, mis puudutas riigipiiri väljaehitamiseks vajalikku piiririba. Nimelt tuli ilmsiks, et selleks on vaja omanikelt täiendavalt maid välja osta, et saaks rajada 10 meetrit laiema piiririba. See info jõudis avalikkuse ette jaanuari keskel ja sellele me reageerisime arupärimise esitamisega.

Üks maade väljaostmise protsess oli just-just lõppenud – kõik need keerukad läbirääkimised, omanikega kokkuleppele jõudmine. Meil tekkis väga suur küsimus, kuidas on võimalik, et seda alguses ette ei nähtud ja planeeriti vale piiririba laius. Ja nüüd, kui protsess on lõpetatud, alustatakse uued läbirääkimised omanikega. Kõik algab justkui otsast peale.

Juhin siinkohal tähelepanu, et lugupeetud minister Anvelt ei ole esimene, kes sellisesisulistele Vabaerakonna liikmete küsimustele vastab. 2016. aastal – ma arvan, see oli aprillis – vastas nendele küsimustele seoses esimese piiririba jaoks maade väljaostmise protsessiga siseminister Hanno Pevkur, kes praegu on ka saalis. Nii et kõigi nende küsimuste taust on arusaamatus, millest see jupitamine tuleb. Miks ei ole otsitud alternatiivseid, paindlikke lahendusi omanikega läbi rääkides, olgu selleks servituut, hoonestusõigus? Kui suures ulatuses on see vajalik? Ja muidugi siit edasi tulevad need küsimused, mis mõni nädal hiljem tulid avalikkuse ette, kui selgus, et kogu idapiiri väljaehitamine läheb märksa kallimaks, kui olid algsed hinnangud. Ma arvan, et need küsimused on suurel määral omavahel seotud. Siinkohal mainin ka seda, et olen siseministrile esitanud kirjaliku küsimuse selle maksumuse suurenemise kohta. 15 minutit tagasi ei olnud vastus veel saabunud, aga ma loodan, et see saabub koos ministriga ja te olete nõus teemat selle võrra oluliselt laiendama. Aitäh!

15:06 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab siseminister Andres Anvelt. Palun!

15:06 Siseminister Andres Anvelt

Hea Riigikogu juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kõigepealt ka minu tervitused ja õnnesoovid meie vabariigi aastapäeva nädalal! Aga elu on täis rutiini ja probleeme ning nende kohta te olete minult aru pärinud. Ma arvan, et parim asjakorraldus on, kui ma loen küsimuse ette ja siis vastan.

Esimene küsimus: "Mis on kaalukad põhjused täiendava maade väljaostmise teostamiseks? Milliste analüüside alusel ja millal otsustati vajadus seda laiendada veel 10 meetri võrra?" Projekteerimise käigus on rajatud 3,2 kilomeetri ulatuses kaks katselõiku, millele on paigaldatud seire- ja valvetechnika selliselt, nagu see saab olema tulevikus kogu väljaehitatud piiri ulatuses. Piiriribale rajatavad elemendid on piiripostid, loomatõkkeaed, piirdeaed, jäljeriba, erinevad sillad-purded ning tehniline seire- ja valvesüsteem. Jah, olemasolevat kümnameetrist piiririba on plaanitud laiendada kuni – ma rõhutan sõna "kuni", sest kõik sõltub looduslikust keskkonnast konkreetsetes kohas – 40 meetrini. Seega ostetakse maad juurde korraga kuni 30 meetri laiuste siilude kaupa sisemaa suunas. Maksimaalselt 30 meetri laiused ribad ostetakse juurde üldjuhul ainult siis, kui on tegemist metsaga kaetud alaga. Seda eelkõige selleks, et vältida puude langemist taristule. Haritavate põllumaade puhul võib olla võimalik piirduda ka olemasoleva 10 meetri laiuse äralõikega. Projekteerimisel ja katselõikude rajamisel on jõutud järeldusele, et 4 meetrit tuleks jätta loomatõkkeaia ja piiri vahele, kus on võimalikud piirikraav, piiripost ja geodeetiline piirijoone tähis, 16 meetrit piiririba aga taristule, kuhu on ette nähtud loomatõkkeaed, liivariba, viivitusaed, seirepositsioonid, maasisene kaablitrass, patrullradade teetruubid ja teevall ning piirijoone pöördekohad. 20 meetrit ohutusala üldjoontes ongi vaja sisemaa poolt puude kukkumise vältistamiseks, aga kindlasti ka ehitustegevuse ajal manööverdamiseks ja parema piirikaitse tagamiseks. Katselõigu rajamisel on lepingupartner toonud välja kitsaskohad seoses piiririba laiusega, mis mõjutavad ehitustegevuse aega, maksumust ja edaspidi ka haldust. Kõige kriitilisemad kohad on seal, kus piirijoon pöörab – neid kohti on seal vägagi palju –, ja selles kohas ei ole kuidagi võimalik rajada patrullteed 10 meetri laiusele ribale, kuna selles pöördekohas on piiripost ja valvepositsioon, ka peab teetelg olema sujuv.

Praegu on veel üsna palju selliseid projekteeritud lõike, kus loomatõkkeaia ja riigipiiri vaheline kaugus jääb alla 1 meetri. See riba aga on edaspidisteks hooldustöödeks ehk trimmerdamiseks ja võsa lõikamiseks vajalik. Loomatõkkeaia ja viivitusaia vahel peab minimaalselt olema 3 meetrit, spetsialistide soovitus on aga isegi kuni 5 meetrit. Ehitustööde teostamisel saavad masinad liikuda sisuliselt ühes jäljes. See tähendab seda, et patrullteede ehitamise ajal ei saa samal ajal objektile tegutseda kommunikatsioonitrasside või muude rajatiste ehitajad. Kogu tehnilise seire- ja valvesüsteemide potentsiaali rakendamine eeldab laiemat piiririba. Piirijoone pöördekohtades on vajadus 10 meetrit.

Kogu metsa raadamine on suurema osa piiririba ulatuses tehtud väga kitsas 10-meetrises koridoris ja sellest lähtuvalt on loodud piiriribal olukord, kus tiheda metsa vahele, Eesti ja Vene metsa vahele tekitataks n-ö tuulekoridor. Tuulekoridoris aga on oht, et tormituuled langetavad piiririba servas olevaid puid, mille kõrgus on keskmiselt 15–20 meetrit.

Enhk siis lood on nii, et ehituskeskkond on selles piirkonnas väga keeruline. Küllap te olete sellega hästi kursis. Suur probleem on pinnavesi, mis esialgsel geodeesiatööde tegemisel ei avaldunud. Kogemustele tuginedes ja ka Põllumajandusameti soovitusel ehitati mitmele poole projektiväliseid truupe, et juhtida vesi teetammi alt läbi. Neid truupe tuleb eelseisvas ehitustegevuses veelgi lisada. Kõiki asju ei ole võimalik ette näha ja Venemaa Föderatsiooni poolel ei ole võimalik ka geodeesiat teostada. Nii ongi andmed vee käitumise kohta osalised ja mõnel puhul oletatavad.

Kogu piiririba asub väga raskel maastikul, palju on ebatasast reljeefi. Võsad, sood ja esineb ka põlismetsa, kus inimtegevust ei ole. Kokku 7 kilomeetrit on rabalõike. Paljus kulgeb piiririba ojade ja jõgede-kraavide kõrval ning pinnas on valdavalt liigniiske. 10 meetri laiune piiririba ei võimalda vee kanaliseerimiseks kraave rajada. Idee kohaselt aga on vaja just piirijoone patrulltee sisemaapoolsesse serva kraavid kaevata. Samas ei ole lubatud piiririba sisemaa pool erakinnistu alale risti pikikraave rajada. Aga nagu ma ütlesin, põhiline risk on vahetult piiririba läheduses kasvav mets – puud võivad langeda valvetechnika peale. Hinnanguliselt on ühe taolise kahjustuse summa koos tööjõukuludega 15 000 – 20 000 eurot. Samas puudub õiguslik alus piiriribäärsete puude mahavõtmiseks.

Teine küsimus: "Kui palju on piiräärsete maade väljaostmiseks seni riigieelarve alusel raha kulutatud ning kui palju on kavas täiendavalt kulutada?" Raha on kulunud kokku ca 470 000 eurot, sellest tehinguteks 348 000 ja tehingutega seotud kulude katmiseks 121 000 eurot. See on siis hindamine, mõõdistamine, notariteenused. Kokku on plaanitud maade omandamisele kulutada 939 757 eurot. Samas, laiem piiririba aitab otseselt ehituskulusid kokku hoida pea 900 000 euro ulatuses, kuna ehitusobjektil on ruumi ja on võimalik teha mitut ehitustööd korraga, ladustada ehitusmaterjale ja hoida tehnikat. Lisaks saab tänu paremale nähtavusele raha kokku hoida seiretechnika pealt ja ka hilisemal piiririba hooldamisel.

Kolmas küsimus: "Millist kahju ja ebamugavusi tekitab piiräärsete maade omanikele see, et maa ostetakse välja mitmes jaos 10 meetri laiuste siilude kaupa? Milliseks hindate sellega seoses riigi täiendavat halduskoormust (eraldi kulud märgistamisele, mõõdistamisele, äralõigete vormistamisele jne) ning kuidas mõjutab selline "jupitamine" omandiõigust?" Piiräärsete maade omanikega suheldakse, räägitakse läbi, informeeritakse neid. Jah, see on ebamugav, kuid samas on seni toimunud maade võõrandamine poolte kokkuleppel. Omanikud mõistavad üldjoontes, et riigipiiri väljaehitamine on hädavajalik. Pigem kurdetakse piirkonna maa madala turuhinna üle, kuid selle hüvitamiseks me maksame kõikidele maaomanikele äralõigatavate maa- ja metsaüksuste turuväärtusele lisaks kompensatsiooni 1000 eurot ning kanname muidugi kõik tehinguga seonduvad kulud. Halduskulud moodustavad 1/4 maade võõrandamiseks plaanitud kuludest, see on 230 000 eurot. Maade võõrandamisega loodetakse lõpule jõuda käesoleva aasta jooksul.

Neljas küsimus: "Kui probleem on seotud võimalike valehäiretega, mis tekivad piirivalvel seoses omanike tegevusega piirile lähedal asuval maal, siis miks ei leita olukorra lahendamiseks paindlikumaid kokkuleppeid? Miks ei ole algusest peale maade riigile ostmise ja sundvõõrandamise kõrval arutatud muid võimalikke lahendusi, nagu hoonestusõigus, servituut jm?" Maaomanike tegevus piiräärasel alal ei ole piiri valvamist takistav faktor. See seonduv hoopis vajadusega tagada piiririba rajamise ja piirile püstitatud taristu seiretechnika ohutus. On arutatud teisigi variante ja maaomanikele on mitmesuguseid ettepanekuid tehtud, ka üks servituut on seatud. Samas, kui kinnisasi on koormatud sundvaldusega, siis maksustatakse selle talumise eest saadud tasu tulumaksuga, kui aga kinnisasi sundvõõrandatakse, siis selle eest saadud tasu tulumaksuga ei maksustata. Seega on maa omandamine riigi poolt omanikule tulusam.

Viies küsimus: "Kuna juba pikka aega Riigikogu menetluses oleva SE 269 p. 1 alusel on kavas sätestada: "Piiririba on maismaal kümne meetri laiune riigipiiriga paralleelselt kulgev maa-ala piirijoonest sisemaa suunas. Looduslikul piirijoonel on piiririba maa-ala piirijõe, -oja või -tee sisemaa suunalisi lookeid ühendava sirge lähtejooneni ning sellega paralleelselt kulgev kümne meetri laiune maariba sisemaa suunas.", siis tahame teada, millised laiemat riba võimaldavad seadusandlikud muudatused kavatsete Riigikogu ette tuua." Siseministeerium esitas 5. detsembril 2017 Riigikogu põhiseaduskomisjonile muudatusettepanekud, kus on palunud tühistada 10-meetrise piiririba ja sätestada see vastavalt vajadusele Vabariigi Valitsuse määrusega. Loen ette väljavõtte Siseministeeriumi ettepanekust: "Piiririba

on välispiiril maa-ala riigipiirist, piirijõe või -oja kaldast või piiriteest sisemaa poole, kus on lubatud üksnes tegevus, mis on seotud piirimärgi ja piiririba korrashoidmise ja kontrollimise ning riigipiiri valvamise või riigipiiri ületava kommunikatsiooni remontimise ja hooldamisega." Ja veel: "Piiririba laiuse määrab Vabariigi Valitsus oma korraldusega, arvestades piiririba kujunduse ja selle elementide rajamise vajadust, taristu ohutuse maa-ala ning looduslikke tingimusi." Minu poolt praegu lühidalt kõik. Ootan teie täiendavaid küsimusi ja proovin vastata.

15:17 Esimees Eiki Nestor

Küsimused siseministrile. Andres Herkel, palun!

15:17 Andres Herkel

Aitäh! Esiteks, kas ma sain õigesti aru, et 470 000 eurole, mis on juba kulutatud, umbes sama palju lisandub veel? Te ütlesite, kui ma õigesti tähele panin, et 939 000 millegagi läheb kokku maade väljaostmiseks. Aga siis tekib küsimus, et kui suurt joont see riba laiendus kogu piirist hõlmab. Ma esialgu sain aru, et see plaan hõlmab vaid probleemseid kohti, aga neid arve summeerides jääb mulje, et see hõlmab kõike. Mismoodi on meil teistsugune lähenemine piiriehitusele kui Lätil, kes on oma asjadega mingisugusel kombel võib-olla ideaalselt valmis saanud? Mulle tundub, et see summa, mis me sinna paneme, on ikkagi tohutult suur. Kas see hakkab olema maailma parim ja pidavaim piir?

15:18 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Teie küsimuses oli kaks küsimust. Kõigepealt esimene küsimus. Jah, teil on õigus, kokku on plaanis kulutada maade omandamiseks 939 757 eurot. Et seda natukene illustreerida, märgin veel, et kui arvestada, et 184 hektarit jaguneb 136 kilomeetri pikkusele maa-alale, siis küsime keskmiselt piiri iga meetri kohta sisemaa suunas juurde 13,5 ruutmeetrit. See tähendab seda, et mõnes kohas on tõesti juurde vaja 40, mõnes kohas ei tule midagi juurde. Praeguste hindamisaktide alusel on piirkonnas ruutmeetri hind 10 senti ja juurde ostetava 184 hektari hulgas ei ole ainult piiririba laiendamiseks vajalik maa, vaid ka maa-alad juurdepääsuteedeks ja piiri valvamiseks seonduva taristu paigaldamiseks. Pean silmas elektri- ja sidekaableid.

Teine küsimus puudutas Lätit. Kindlasti ei ole Läti piiriehitust nii kapitaalselt ette võtnud. Esiteks, ta teeb seda väikeste juppide kaupa. Tema piir on küll palju pikem. Läti hakkab praegu lisarahastuse abil jõudma 29 kilomeetrini. Kui võtta kogu nende maismaapiir ja vaadata neid kulusid, siis tulevad kogu piiri ulatuses kulud kokku enam-vähem samad mis meil. Ainuke asi on selles, et nendel on jalgsirada. Aiana nad kasutavad sisuliselt tarbeaeda, mille valveefektiivsus ei ole kindlasti kõrgel tasemel. Ka panustavad nad suuresti inimpatrullile, Läti piirivalves on inimressurss tunduvalt suurem kui meil. See on nende valik. Julgen öelda, et kui meie eesmärk on, et piir peaks vastu vähemalt ühe inimpõlve, siis vähemalt esialgne pilk nende rajatisele ütleb, et nad teevad seda palju lühemaajalise garantiiga. Vahest on nad selle peale läinud, et mingi aja pärast uus aed püsti panna. Kui me soovime, et viivitusaed püsiks muutuva loodusega maismaapinnal aastakümneid, siis tavalisest tarbeaiast selleks kindlasti ei piisa. Ma ütlen veel kord, et see on nende valik. Meie valik on see, et piir püsiks, et ei oleks ajutine konstruktsioon.

15:21 Esimees Eiki Nestor

Uno Kaskpeit, palun!

15:21 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Kas te tunnistate ausalt, et teie eelkäija ajal tehti selle piiriehitusega oma paar aastat valimisreklaami ja -*show'd*? Minule on arusaamatu, kuidas nüüd, kolm ja pool aastat peale selle suure ehituse algust, tuvastati, et on juurde vaja 10–15 meetri laiust piiririba? Algul vist ikkagi ei tehtud mingeid uuringuid ega projekte?

15:22 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Kas 2014.-2015. aastal Politsei- ja Piirivalveamet võttis arvesse kõiki nendele teadaolevaid objektiivseid ja ka subjektiivseid asjaolusid, et tulla välja õige kalkulatsiooniga, seda näitab meie siseaudit, mis käib praegu täie hooga. Esimesed vahelokkuvõtted on mul märtsi alguses laual. Mis puudutab seda kümne meetri laiust piiririba, siis nüüd me tõesti näeme vajadust, et see peab olema

laiem. See vajadus ilmnes eriti selgelt peale seda, kui katselõigud olid valmis saanud. Juba nende katselõikude ehitamise ajal oli näha, et kui me tahame liikuda edasi kiiremas tempos ja tagada, et piiri hilisema hooldamise kulud ei ole väga suured, siis tuleb kohati loodusliku eripära tõttu piiririba laiendada.

15:23 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

15:23 Hanno Pevkur

Enne, kui ma oma küsimuse juurde lähen, saan ma kolleeg Kaskpeitile kinnitada, et mingit valimisshow'd ei olnud. Oli reaalne vajadus Eesti piir korda teha. Tugineti ainult ja ainult ekspertide hinnangule ning PPA ja Siseministeeriumi parimale teadmisele, mis tol hetkel võtta oli. Aga, Andres, sinu käest ma küsin hea meelega niisugust asja. Kas siis, kui need piiririba ehitamiseks vajalikud maad on olemas, on ehituslikult võimalik piir valmis ehitada kiiremini kui prognoositud seitse või kaheksa aastat, nagu PPA uus hinnang on ja nagu sa ka ise teles välja ütlesid? Kas see on puhtalt rahanduslik otsus, et ehitus jaotatakse kaheksa aasta peale?

15:24 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Piiriehituse puhul tuleb kogu piiritaristu jagada kaheks osaks. Üks on füüsiline taristu ehk needsamad 135 kilomeetrit piiri ning teine asi on tehnoloogiline kate ehk valve- ja seiresüsteemid, mis sinna peale tulevad. Ehitusspetsialistid on, võttes aluseks kõiki uuringuid, mis kahe aasta jooksul on projekteerimisfirmas tehtud, ning võttes aluseks ka katselõikude rajamisel ilmnunud asjaolusid, selgelt öelnud, et piiri füüsilise taristu väljaehitamise aeg on minimaalselt kolm aastat. See on minimaalne aeg! Tulenevalt mitmesugustest kliimaatilistest asjaoludest võib sinna lisanduda üks aasta. Nii et me praegu lähtume väga pragmaatiliselt väljaajatest, et piiri füüsilise taristu saab valmis ehitada heal juhul kolme aastaga, halval juhul kõige rohkem nelja aastaga.

Mis puudutab valve- ja seiretehnika paigaldamist sinna, siis seda tööd saab alustada peale füüsilise taristu osade valmimist ja see ei pea kestma seitse-kaheksa aastat, aga võib kesta. Nende küsimuste juurde tuleb valitsuskabinet tagasi maikuuks, kui me oleme saanud eksperdiarvamused Frontexilt. Selleks ajaks on mul olemas ka oma auditi tulemused. Minu väga selge soov on, et piiriehitusega minnakse edasi nii ruttu kui võimalik. Küsimus on selles, et füüsilise taristu lisavajadus on umbes 17 miljonit eurot aastas lisaks sellele, mis on praegu eraldatud. Tehnoloogiline valveseire vajab hinnanguliselt 10–11 miljonit. Need on summad, mis spetsialistid on välja käinud. Põhimõtteliselt on võimalik piir lõplikult välja ehitada nelja aastaga. Selle aja jooksul jõutakse nii kaugele, et füüsiline taristu võimaldab juba valve- ja seiretehnika paigaldamist.

15:26 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

15:26 Jüri Adams

Härra minister! Minu küsimus on loomade liikumist tõkestavate aedade kohta. Niipalju kui ma Vene-poolset traatvõrku olen näinud, siis kui see terve on, ei pääse sellest vist ükski rebasest suurem loom läbi. Aga mis siis nüüd kavatsetakse ehitada? Ma saan aru, et Eesti poolele tuleb kaks erinevat traataeda, teine loomadele. Milliseid loomi see peaks hoidma ja miks üldse peaks hoidma? Ja kuidas hakkab olema veekogude juures, näiteks Hino järve äärde ju samamoodi tulevad loomad? Kas põhja, Narva jõe juurde, millest loomad suudavad üle ujuda või talvel üle jää käia, on ka pikemas perspektiivis kavas tõkked ette saada?

15:27 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Narva jõgi ja ka järv kaetakse ära valveseiretehnikaga. Narva jõe äärde tuleb tulevikus ka patrullrada, kus piirivalvurid saavad liikuda jõega paralleelselt. Kuni seda ei ole, patrullitakse patrullkaatritega. Mis puudutab kagupiiri, siis piiriprojekti ettevalmistamisel võeti arvesse ka kõik keskkonnaspetsialistide arvamused. On olemas kohad, kus loomad saavad läbi piiriala liikuda. Ühe näite te tõite juba ise, kui viitasite siseveekogudele, mille kallasrada mööda saavad loomad piiri ületada.

Needki kohad varustatakse valveseiretehnikaga, et me saaksime kindlad olla, et need, kes piiri ületavad, on ikkagi loomad. Miks on vajalik loomatõkkead ja eraldi veel viivitusaed? Põhjus on väga lihtne. Viivitusaed on ikkagi väga kallis rajatis – see kannab ju ka valveseiretehnikat – ega tohi saada loomade poolt kahjustatud. Sellepärast eelneb sellele loomatõkkead. Ja inimene on ka mingis mõttes loom, küllap see peatab ka mõne inimese, kes võib-olla ei tahagi pahatahtlikult piiri ületada.

15:29 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

15:29 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Hea minister! 2015. aastal levitati ka siin saalis teadmist, et maha võetava metsa raha eest saab enam-vähem riigipiiri ehitatud ja suuri kulutusi ei tule. Mis sellest metsast siis sai ja kas seda raha on tõepoolest kasutatud või kasutatakse tulevikus riigipiiri ehitamiseks?

15:29 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ma ei oska öelda, mille pinnal need teie mälestused on tekkinud. Niipalju kui mina mäletan, me rääkisime seda, et piiriala raadamisel RMK sisuliselt teeb tasaarvelduse. Jutt oli, et RMK raadab piiriala ja see puit läheb realiseerimisele. Siseministeerium seda puitu kuskil ei ladusta ja nii nagu see pidi minema, nii on see ka läinud. Piiriehitust kinni maksta selle mitte kõige väärtuslikuma puidu rahaga – noh, see on ka teoreetiliselt võimatu.

15:30 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

15:30 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Kui nüüd avastati, et see piiririba on liialt kitsas ja tuleb terve ports maid selle laiendamiseks ja täiendavalt veel teedeks kokku osta, siis kas arutati ühe variandina ka lihtsalt servituutide panemist?

15:30 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Ma enne seda juba mainisin, aga rõhutan veel kord üle, et maaomanikud seda tegelikult ei soovi. Vaid üks servituut on seatud. Siin tekib ka tulumaksu küsimus. Kui kinnisasi sundvõõrandatakse, siis tulumaksu omanik ei pea tasuma. Kui kinnisasi on koormatud sundvaldusega, siis selle talumise eest saadud tasu pealt tuleb võtta tulumaksu. Nii et maaomanikud pole selle vastu huvi üles näidanud.

15:31 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

15:31 Artur Talvik

Aitäh, esimees! Hea minister! 2015. aastal pakkus PPA välja arvamuse, et kogu piiri ehitamiseks kulub umbes kolm aastat. Nüüd on hind tõusnud ja nagu te ütlesite, ka arvatav ehitusaeg on pikenenud nelja aastani. Tavaliselt on nii, et kui rohkem raha pannakse, siis saab ka kiiremini ehitada. Mis on põhjus, et ka pikem aeg on ette nähtud? On see seotud näiteks riigieelarve tasakaalu või muude probleemidega?

15:32 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Hakkame ikkagi pihta sellest, et aastal 2015 alustatud ja aastal 2017 lõpule viidud üksikasjalik kagupiiri projekteerimine koos kõigi uuringutega on meile andnud realistliku vaate. Kui nüüd rääkida sellest, miks kõik läheb nii palju kallimaks, siis teie kolleegile Herkelile ma selgitasin ka oma kirjalikus vastuses, miks nimelt. Aga ma võin selle siin veel kord kiirelt üle käia. Kõige suurem kallinemine on tulnud nendetsamadest maaparandustöödest ja muudest töödest maismaal, mille puhul esialgse 47,8 miljoni euro asemel on prognoositav hind 126 miljonit. Väga palju tööd on seotud pinnase korrastamisega, näiteks pinnavee ärajuhtimine ja juurdepääsuteede rajamine selleks, et oleks võimalik piiriala hooldada. Varem ei olnud üldse arvestatud elektrivarustuse liitumispunktide arvu ja nendega seotud hoonete rajamist, mis on vajalikud tehnilise seire- ja valvesüsteemi töös hoidmiseks. Lisaks on

veel terve rida muid töid, mis teevad piiri ehitamise tunduvalt kallimaks. On rabasid ja soid, mille puhul tuleb kasutada täitsa teistsuguseid meetodeid. Mõnes kohas me kindlasti võtame, nagu öeldakse, looduse endale liitlaseks. Mõned lõigud saab vajadusel katta näiteks pontoonidega, mõnes kohas saab teha lihtsamad patrullrajad, kuhu ei tule ATV radagi, kuna see on liiga kallis, aga saab teha mööndusi niimoodi, et julgeolekunõudeid ei rikuta.

Mis puutub ehitamise aega, siis nagu ma ennist ütlesin, teoreetiliselt on võimalik piir välja ehitada nelja aastaga. Mina seda mõtet ka toetan. Aga valitsuskabinet tuleb selle küsimuse juurde uuesti mais, kui me oleme saanud hinnangud projekti tõhususe kohta ja kõigi asjaolude kohta, mis on sellega seotud. Neljapäeval me arutasime, et piiriehitusel läheme praegu edasi kõigi nende töödega, mida on juba alustatud. Reservist on ka raha eraldatud, et kui aastatel 2020–2021 tekib lisaraha vajadus, siis selle saab. Nendeks esimesteks suurteks ehitustöödeks on finantsid olemas.

15:35 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

15:35 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Kui me *circa* poolteist aastat tagasi sedasama teemat siin saalis arutasime, siis oli suur küsimus see, et maaomanikud olid natukene ärritunud, et nendele pakutavad hinnad ja üldse suhtlus ei olnud just kõige adekvaatsemad. Millised on praegu suhted maaomanikega? On nad ju saanud teada, et võib-olla soovitakse neilt veel rohkem maad võõrandada. Teine küsimus on see, et me oleme küll rääkinud erinevatest kuludest, aga ma kujutan ette, et alles ehitatavat piirilõiku on vaja tähelepanelikumalt seirata kui juba valmis olevat piiri. Turvaauke on ju praegu rohkem. Kui suured on kulud alles ehitatavate piiriosiste valvamiseks või seiramiseks?

15:36 Siseminister Andres Anvelt

Aitäh! Praegused piiri valvamise kulud on needsamad rutiinsed kulud, mis viimastel aastatel olnud on. Esiteks, uut piiri meil veel ei ole, me katame seda, nagu öeldakse, mobiilse seiretehnikaga, patrullidega. Nii et praegu mingeid erilisi muutusi ei ole. Kindlasti, kui läheb lahti suurem ehitus, siis me vaatame kehtiva korra üle ja arutame, mis riskid seoses piiri ehitamisega võivad tekkida.

Mis puudutab maaomanikke, siis minu jaoks oli esimene küsimus pärast seda, kui ma Siseministeeriumisse jõudnud olin, kuidas meil nendega läbirääkimised kulgevad. Maaomand on püha ja inimesed ei tohi tunda ennast kuidagi puudutatuna, et nende vastu on ülekohtused oldud. Ma arvan, et kokkuvõttes oleme saavutanud hea konstruktiivse lahenduse. Me ju maksame neile ka veel täiendavalt hüvitist 1000 eurot, kuna maa hind on seal väga odav. Ütlen ausalt, et on olnud ka mitte kõige arusaavamast suhtumisest: on tahetud maad vahetada vaata et Tallinna kesklinna krundiga ja küsitud muid selliseid lahendusi. Millelegi sellisele me välja pole läinud, oleme kõigiga kompromissile jõudnud. Ka praegu ei tee me ühtegi ostu, mida meil ei ole tingimata vaja. Teeme neid ainult sihiga, et piiririba oleks hästi valvatav ja, rõhutan veel kord, et tulevikus oleksid hoolduskulud võimalikult väikesed. Need lisamaad aitavad raha kokku hoida esialgsete arvutuste kohaselt ligi miljoni euro ulatuses. Aitäh!

15:38 Esimees Eiki Nestor

Rohkem siseministrile küsimusi ei ole. Aitäh, Andres Anvelt! Avan läbirääkimised. Kõigepealt arupärijate nimel Andres Herkel, palun!

15:39 Andres Herkel

Austatud esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Jah, reegel on, et arupärijate esindaja kõneleb kõigepealt, aga Hanno Pevkur tuleb pärast mind samuti kõnet pidama ja ehk ka vastuseid andma. Väga paljud küsimused, mis me adresseerisime praegusele ministrile, on alguse saanud ikkagi eelmisest ministrist ja tollel ajal antud hinnangutest. Minister Anveltit ma tahan küll tänada selle eest, et on tellitud audit, mis peaks selles asjas selgust tooma. Ja kui on tulnud vastus minu kirjalikule küsimusele, siis on ka hea. Ma ei ole veel jõudnud oma kirjavahetusse süveneda, ilmselt on see vastus tulnud vahetult enne istungit. Aga kui maaparandustööd, mis pidid võtma 47,8 miljonit eurot, lähevad maksma üle 120 miljoni – ma ehk ei jõudnud päris täpselt meelde jätta –, siis on ikkagi tegemist tohutult suure erinevusega.

Kuidasmoodi on see võimalik? Isegi kui analüüsi aeg oli lühike, kuidas on võimalik saada nii tohutult erinevad summad? Mulle tundub, et tegu on ka mingisugune väga olulise nihkega piirikaitse kontseptsioonis.

Vanasti saadi asjast aru niiviisi, et kui piir on soos ja rabas, siis see ongi raskesti ületatav ja tänu sellele ka paremini kaitstav. Nüüd ilmselt on taotlus ala täielikult kuivendada ja ehitada seal välja seesama võrk koos kõigi rajatistega, mis mõnekilomeetrisel katseribal on. Mulle tundub, et vahest pole selle lahenduse otstarbekus päriselt selgeks vaieldud.

Peale selle paistab see Eesti riigis lausa säärane kummaline sündroom olevat, et algselt antakse mingisugune hinnang, pannakse paika mingisugune rahaline dimensioon ja siis upsti selgub, et asi läheb ikka kümneid miljoneid kallimaks. Mul oli täna ühes komisjonis juttu SKAIS2 rakendamisest. Sellega on nagu kuidagi väga analoogne probleem: tehakse mingi projekt, ei suudeta hinnata selle kasvu ajas ja siis tuleb selgitada, miks asi ei tulnud välja ja miks läheb see maksma tohutult palju rohkem. Ja kõige sellega kaasneb üks häda veel: kui asjaosalised juba näevad, et miski ei laabu, siis ei juleta seda kohe tunnistada, ja see viivitus läheb Eesti riigile ning maksumaksjatele maksma veel rohkem.

Nüüd aga konkreetselt piirist. See olukord, et eraldi läbirääkimistega ostetakse omanikelt maaribasisid välja, on omanikele kindlasti ebamugav, aga see on ka riigile ebamugav. Üks protsess alles lõppes ja nüüd me alustame teist protsessi. Muidugi, selle sõnumi taga ongi tõsiasi, et kogu piiri ehitamine läheb kallimaks. Me jääme huviga ootama, mis edasi saab ja kuidas me oma püstitatud eesmärgile läheneme. Aga nendes hinnangutes tundub olevat mingisugune süsteemne viga, nii et ootame huviga Siseministeeriumi enda auditi tulemusi. Ja kuigi riigipiir on kahtlemata ääretult oluline rajatis, võiks ehk ikkagi rohkem arvestada, mis on ühes või teises piirilõigus kõige praktilisem ja kuidas leida ökonoomsemaid lahendusi. Aitäh!

15:43 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

15:43 Hanno Pevkur

Head kolleegid! Piirist võiks pikalt rääkida ja võib-olla tõesti oleks vaja Riigikogu kodu- ja töökorda võimalust, et Riigikogu liikmed esitavad ka üksteisele arupärimisi, nii et saame üksteise käest küsida. Aga eks meil ole selleks olemas koridorid. Praegu aga tahan imelikul kombel kõigepealt öelda valitsusele aitäh mõistliku otsuse eest. Igal juhul Eesti riigil on piiri vaja ja Eesti riik väärib korralikku piiri. Ja see ei saa üldse olla küsimus, kas piir ehitatakse välja või mitte.

Nüüd, selle arupärimise fookus on piiririba jaoks vajalike maade ostmisel. Kui minna ajas tagasi, siis lähtusime parimast võimalikust eksperditeadmisest, mis tol ajal oli. Nüüd on see lihtsalt täpsemaks muutunud. Piiririba maade ostmisel oli eesmärk ju üks: võimalikult vähe maad inimeste käest ära osta. Osta nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik – see oli eesmärk. Tolleaegne parim teadmine, mis PPA-st ja Siseministeeriumi ametnikelt tuli, oli see, et piiririba peab olema kümme meetrit lai. Ja sellest ka lähtuti. Aga ärge unustage, et see ei tähenda kümmet meetrit kõikjal. Jõesängi puhul võib see mõnes kohas isegi 100 meetrit lai olla. Aga minimaalselt vajalik arvati olevat see kümme meetrit ja neid maid asutigi soetama. Kõik sai tehtud parima teadmise järgi, nii nagu tehakse praegugi.

Ega üllatused piiri ehitamisel sellega kindlasti veel lõppenud ei ole. Ei tea mina ühtegi poliitikut ega eksperti, kes piiri või ükskõik millise objekti ehitusest meediale rääkides kohe teaks, mis see maksma läheb. Samas peab avalikkus neid asju teadma ja pole loota, et keegi jätkaks küsimata, kui palju siis meie piir maksab või kui palju Tallinna Vangla maksab või kui palju kaunite kunstide kool maksab. Ükskõik, mida ehitama hakatakse, alati küsitakse, palju maksab. Need hinnangud aja jooksul kindlasti muutuvad täpsemaks.

Võib-olla minister tuleb pärast veel korraks pulti – eks ta ise otsustab. Aga ehk ta saab kinnitada, et väga palju teadmist on juurde tulnud tänu katseriba ehitamisele ja et nüüd on geoloogiliselt täpsemini teada, näiteks kui palju on seal tegelikult turbapinnast. Nagu Andres juba ütles, pinnas on seal väga-väga erinev. Mõnes kohas on soo ja mõnes kohas on jõgi, mõnes kohas on raba, mõnes kohas on liivikud. Seal on väga erinev pinnas. Ja loomulikult ei ole seetõttu Eesti riigi piiri lihtne välja ehitada. Ajaga saame neid teadmisi juurde. Kas me saame nii palju targemaks, et näeme vajadust maksta 118 miljonit eurot või mingi muu summa, selle kohta ei julge ka mina praegusele ministrile midagi kinnitada. Nähes, kuidas kõik ajas muutub, on selge, et lõpliku maksumuse saab teada siis, kui on olemas ehitushanked.

Ja ka siis veel päris viimast summat ei tea – ehitushangetestki võib tulla lisatöid või mis iganes. Mis on aga oluline? Oluline on see, et Eesti riik selle piiri valmis ehitab. Ja see ei ole ainult maismaapiir 135 kilomeetrit, vaid on ka Narva-Jõesuust kuni Eesti, Läti ja Venemaa nn kolmikpunktini. See on see kõige olulisem teadmine. Kordan veel, et eksperditeadmist tekib aja jooksul juurde. Minu soovitus kõikidele poliitikutele, ka ajakirjanikele ja muudele huvilistele on see, et selles kõiges süüdlasi otsida on minu arvates tarbetu. Nagu PPA on öelnud: neil ei olnud teadmist, et see projekt võib nii palju venida. Ma meenutan praegu neid koosolekuid, kus osalesid nii eksperdid kui ka projekteerijad. Nordecon teatavasti võitis projekteerimise hanke ja nad ütlesid, et saavad selle valmis aastaga. Selgus aga, et juba projekteerimine läks nii pikalt üle tähtaja, et sai alles eelmise aasta lõpus valmis. Nii suure objekti puhul paratamatult venimist tuleb.

Kindlasti saab siseminister – kes iganes ta on, Anvelt või tulevikus keegi teine – veel mitu korda käia siin Riigikogu ees rääkimas meile idapiiri ehituse seisust. Nii et mõistust ja kainet arusaamist! Ning usaldagem ja uskugem rohkem neid inimesi, kes sellega iga päev tegelevad! Aitäh!

15:48 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimise soovi. Ministril ka ei ole. Loeme selle arupärimise vastatuks.

2. 15:48 Vaba mikrofon

15:48 Esimees Eiki Nestor

Vaba mikrofon. Sõna võtta soovijaid ei ole. Head töönädala jätku!

Istungi lõpp kell 15.48.